

Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algıları Ölçeğinin Ön Analiz Uygulamasının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*

The Validity and Reliability Study of the Preliminary Analysis Application of the At-Home Early Literacy and Library Perceptions Scale

Özlem Tok¹ , Mehmet Canatar²

* Bu makale Özlem TOK'un doktora tezi temel alınarak yazılmıştır.

¹Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi, İstanbul, Türkiye

²Prof., İstanbul Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi, İstanbul, Türkiye

ORCID: Ö.T. 0009-0003-8849-4630;
M.C. 0000-0002-6070-8903

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Özlem Tok,
İstanbul Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi,
İstanbul, Türkiye
E-mail: zlmrvn@gmail.com

Başvuru/Submitted: 30.04.2023

Revizyon Talebi/Revision Requested: 17.05.2023

Son Revizyon Talebi/Last Revision Received:
07.06.2023

Kabul/Accepted: 13.06.2023

Atf/Citation: Tok, O., & Canatar, M. (2023). Evde erken okuryazarlık ve kütüphane algıları ölçeğinin ön analiz uygulamasının geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 19, 41-71.
<http://doi.org/10.26650/bba.2023.19.1290351>

Öz

Günümüz toplumunda erken okuryazarlık becerilerine olan bakış açısının değişmesiyle birlikte birçok çocuk okula başlamadan önce evde harfleri, sesleri ve diğer okuryazarlık becerilerinin (yazı farkındalığı, ses bilgisel farkındalık, harf ve alfabe bilgisi, sözcük bilgisi, anlama ve yazı yazma) çoğunu kazanmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına evde erken okuryazarlık becerilerini kazandırmak için sahip olması gereken deneyimler bu noktada önem arz etmektedir. Çocukların erken okuma becerilerinin temeli ve gelişimi büyük oranda ev ortamında oluşmaktadır. Ebeveynler çocuklarına erken çocukluk döneminde okuryazarlık becerilerini öğretmek ve okuma motivasyonlarını arttırmak için neler yapması gerektiğinin bilincinde olmalıdır. Bu çalışmanın ilk bölümünde 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olan ebeveynlerin ev ortamında çocuklarına okuryazarlık becerilerini kazandırmak için sahip olması gereken deneyim ve yetkinliklerini ölçerek ebeveynlerin kütüphane algısını belirlemek amacıyla geliştirilecek olan "Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Ölçeği"nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Pilot çalışma grubunu, Ankara ili merkez ilçelerinde yer alan 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olan 100 ebeveyn oluşturmaktadır. Ölçek için hazırlanan madde havuzunun değerlendirmeleri açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi doğrultusunda yapılmıştır. Bulgulara göre, Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Ölçeği"nin geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir. **Anahtar Kelimeler:** Okul öncesi, Erken çocukluk dönemi, Erken okuryazarlık, Evde okuryazarlık, Kütüphane algısı, Geçerlik, Güvenirlik

ABSTRACT

With the changing perspective on early literacy skills in today's society, many children acquire letters, sounds, and most other literacy skills (print awareness, phonological awareness, letter and alphabet knowledge, vocabulary, comprehension, and writing) at home before starting school. The experiences parents should have in order to provide their children with early literacy skills at home are important in this regard. The foundation and development of children's early reading skills are largely formed in the home environment. Parents should be aware of what they can do to teach their children literacy skills and increase their reading motivation in early childhood. The first part of this study conducts the validity and reliability study of the At-Home Early Literacy and Library Perceptions Scale, which will be developed to determine parents' library perceptions by measuring the experiences and competencies parents with children between the ages of 3-6 should have in order to provide their children with literacy skills in the home environment. The pilot study group consists of 100 parents with children between the ages of 3-6 living in Ankara's central districts. The evaluations of the item pool prepared for the scale were made in line with the exploratory and confirmatory factor analyses. According to the findings, the At-Home Early Literacy and Library Perceptions Scale has been determined to be a valid and reliable measuring tool.

Keywords: Preschool, Early childhood, Early literacy, Home literacy, Library perception, Validity, Reliability

EXTENDED ABSTRACT

The most important tool in today's society is information. Knowledgeable societies are superior, powerful, and successful compared to other societies. Children who have the skills this era requires are one step ahead of other children. The important thing is to make plans regarding innovations and to add these innovations to one's lives, with early literacy skills and library awareness being included among these innovations. Information society has increased the importance of these innovations. Because children are countries' future, the greatest investments and innovations should be brought to them, and due to every child not having the same knowledge and skills, the most important task falls on parents. In order for parents to keep up with developments, their children need to gain literacy skills from an early age. While gaining these skills, they should not ignore the library phenomenon, because libraries are key stakeholders in the acquisition and development of early literacy skills for children.

Literacy encompasses people's entire ability to think, communicate, research, and interact with society, and being literate is a lifelong process. Meanwhile, early literacy refers to all the knowledge and skills one is expected to acquire related to literacy skills, through which literacy experiences and knowledge are gained with the support of one's parents, environment, pre-school education institution prior to starting one's formal literacy education in childhood, and the foundations for primary school education are laid.

Early childhood is a critical period of rapid development when the level of learning is at its highest, especially regarding the acquirement of basic skills. The relevant literature emphasizes that literacy skills should be gained in early childhood and that the development of these pre-skills is acquired before the primary school period. The literature also states that a significant relationship exists between children's early literacy development and primary school academic achievement. The foundations for teaching children's literacy are laid with the acquisition of early literacy skills.

Parents are children's first teachers and responsible for their children's development and education until they start primary school. Once children start school, this responsibility is shared between teachers and parents. The literacy environment at home involves all the opportunities offered to children through different materials, as well as the skills and knowledge tendencies parents must have in order to provide these opportunities. Early literacy at home involves the number of books the child has at home, the combined amount of time spent on reading and other literacy activities at home. The first step in developing a tool for measuring early literacy and library perceptions at home is to evaluate the process with valid and reliable tools and techniques. The purpose of this study is to address the question of what experiences parents should have in gaining these skills.

The sample of the study consists of 100 parents with children between the ages of 3-6 living in Ankara's central districts. This study constitutes the pilot study of the scale being developed for the author's doctoral thesis. The 61-item scale was obtained in line with the relevant literature review and then presented to 100 parents online to collect data. The obtained data were analyzed using principal component and confirmatory factor analyses. As a result of these applications, validity and reliability analyses were performed on the parents' answers using the programs SPSS and AMOS, with the study creating and presenting tables on these analyses.

The KMO test result that was obtained for testing the sample size was found to be .867 (see Table 3). In addition, the value obtained for Bartlett's sphericity test, which measures the normality of the distribution, was 2,483.921. All these findings show the suitability of the data for factor analysis. The first stage of the factor analysis removed 13 items, the second stage removed another 10 items, and last stage removed another 3 items, after which the other analyses were made on a total of 35 items. The reasons for removing items from the scale included items with factor loading values less than 0.40 and items with high values in more than one factor whose difference between the load values was less than 0.10. The scree plot (see Figure 1) identified eight factors with eigenvalues greater than 1. However, when examining the eigenvalues, the presence of stationarity after six factors draws attention. Because at least four items should be found under the sub-dimensions, decisions were made regarding the six factors by examining the factors and items and taking into account expert opinion and the content of the scope. A path diagram (see Figure 2) was created for calculating the answers the parents gave. According to the findings, the scale has been found to be valid and reliable.

1. Giriş

Erken çocukluk, çocukların gelişimleri açısından kazanılan deneyimlerin yanı sıra başarılı bir eğitim hayatının, kişilik ve iyi ilişkilerinin temelini atıldığı hayatın en önemli dönemlerinden biridir. Bu süreçte önemli olan ve giderek öneminin arttığı durumlardan birisi de erken okuryazarlık becerileridir. Erken okuryazarlık becerileri, okuma ve yazmanın temel becerilerini içerir ve çocukların gelişimlerinin bir parçasıdır. Erken okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında en büyük görev ebeveynlere düşmektedir. Ebeveynlerin bu becerileri kazandırmada sahip olması gereken deneyimlerin neler olduğu sorusu bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çocukların en hızlı gelişim dönemi olan erken çocuklukta bu becerilerin kazandırılmasında aile katılımının önemli birçok çalışmada vurgulanmıştır (Çamlıbel ve Çakmak, 2010; Efe ve Temel, 2018; Yazıcı ve Kandır, 2018; Katrancı ve Yetkin, 2019; Harmandar ve Arıkan, 2020; Işıtan, Saçkes ve Biber, 2020). Örneğin, Petrill ve arkadaşları (2005) tarafından yürütülen araştırmada ikiz çocuklu olan ailelerin evde okuryazarlık becerileri araştırılmıştır. Evde nitelikli erken okuryazarlık ortamının çocukların okuma başarıları arasındaki anlamlı bağın genetik katkıdan daha fazla olduğunu vurgulamışlardır. Bir diğer çalışmada Özdemirci (2000, s. 226) ailelerin bebeklikten itibaren çocuklara sesli okuma yapmaları, resimli kitapları göstermeleri onların ileriki yaşamlarında kitap sevgilerini ve akademik başarılarını olumlu etkilediğini belirtmiştir.

Çocukların okul öncesi eğitiminden ilkokula sağlıklı ve başarılı bir geçiş yapabilmeleri onların akademik başarıları ve gelecekteki yaşam kalitelerini etkilemektedir. Bireylerin bu geçişi daha rahat yapabilmeleri için öğretmenlerin ve ebeveynlerin desteğine ihtiyaçları vardır. Bu noktada ebeveyn ve öğretmenlere ciddi rol ve sorumluluk düşmektedir. Çocuğun elde ettiği beceriler beraberinde başarılı, mutlu ve uyumlu ilkokul hayatı getirir (Uludağ ve Durmuş, 2020, s. 28). Ebeveynler, çocuklara erken okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasının ve ilkokula hazırbulunmuşluğun önemi hakkında bilgilendirilmeli özellikle de bu becerileri kazandırmak için neler yapılması gerektiği konusunda bilinçlendirilmelidir (Katrancı ve Yetkin, 2019, s. 1817). Yumuş (2018, s. 12)'e göre çocukların ilk öğretmenleri ebeveynleri olduğu için bu noktada onlara ciddi görevler düştüğü ve ebeveynlerin sorumluluklarının çocukları daha anne karnındayken başladığı ifade edilmektedir. Çocuklar birçok bilgi, beceri ve davranışları ebeveynlerinden öğrenir. Aile içerisinde kurulan sağlam temelli ilişkiler çocukların ileriki zamanlarda kuracakları ilişkilerin zeminini oluşturur. Ebeveynlerin çocuklarına sundukları ortam, çevre ve fırsatlar gelişimlerini destekler. Boethel (2004)'e göre; ebeveynler kaynaklar (bilgi kaynakları) sağlayarak, öğrenmeye teşvik ederek ve toplumla ilişkilerini geliştirerek çocuklarının öğrenmelerine destek olmaktadır. Ebeveynler çocukları için birçok fırsatın bir arada olduğu ortamları seçerek, problemlerle baş edebilmeleri için onlara yardımcı olurlar.

Okul öncesi dönem çocuklar için kritik bir dönemdir. Alanyazında yapılan araştırma sonuçlarına göre; erken okuryazarlık donanımlarına sahip olmadan okula başlayan çocukların

okuma-yazma öğrenme sürecini olumsuz etkilemekte ve okul hayatları boyunca da akranlarını yakalayamadıkları belirtilmektedir (Nelson, 2005; Cabell ve diğerleri, 2011; Ecalle, Magnan ve Biot-Chevrier, 2008; Erdoğan, 2011; Turan ve Gül, 2008; Pullen ve Justice, 2003; Goodman, Libenson ve Wade-Woolley, 2010; Bursuck ve Damer, 2007; Kim ve Petscher, 2011). Çocukların ilkököl dönemine başarılı bir şekilde başlayabilmeleri hazırbulunuşluklarına bağlıdır. Rosenkoetter ve Barton (2002)'e göre erken okuryazarlık becerilerinin tümünde belli bir seviyeye gelmiş çocukların ilkökula uyumlu bir geçiş yapmaları beklenmektedir. Bu nedenle hazırbulunuşluğun ne olduğu ve bunu etkileyen faktörlerin neler olduğuna dikkat edilerek çocukların ilkökula hazır olmaları gerekmektedir. Eğitim hayatına adım atan bireylerin ilkökula başladıkları andan itibaren onlardan beklenen becerileri yerine getirmeleri ve başarılı bireyler olarak ilkökula geçiş yapmaları onların gelecek dönemdeki akademik başarılarını olumlu etkilemektedir. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin üstlendikleri rol ve sorumlulukların farkında olmaları çocukların öğrenmeye hazırlık süreçlerinde oldukça önemlidir (Katrancı ve Yetkin, 2019, s. 1819).

Okuryazarlık üzerine yapılan çoğu tanımlamada “belirli bir dilin geleneksel yazılı işaretlerini kullanarak okuma ve yazma yeteneği” olarak vurgulanır (Gonzalez ve Uhing, 2008, s. 117; Morrow ve Tracey, 2004, s. 476; Whitehurst ve Lonigan, 2001, s. 12). Bilgi toplumundaki modern tanımlamalarda okuryazarlığın sadece okulda gerçekleşen bir süreç olmadığı üzerinde durulmaktadır. Çocuklar, herhangi bir öğretmenle tanışmadan önce yaşadıkları toplumun okuryazarlık süreçlerinin içerisinde büyürler. Okuma-yazma eylemi kendiliğinden ihtiyaç olarak gerçekleşir ve devam eder (Whitehead, 2002).

Yaklaşık 30-35 yıl öncesine kadar okuma yazma öğrenmenin, formal eğitime kadar başlamaması normal olarak karşılanmaktaydı (Sandvik, van Daal ve Ader, 2013, s. 28). Ancak günümüzdeki okuryazarlık ile ilgili yapılan araştırmalarda, özellikle de erken okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında erken çocukluk döneminin önemi vurgulanmaktadır (Morrow ve Tracey, 2004, s. 475; Whitehurst ve Lonigan, 2001, s. 20). Eğitim anlayışı bilgi toplumunda değişmeye başlamıştır. Whitehurst ve Lonigan'a göre (2001) çocukların erken yaşlarda okuryazarlık hakkında sahip oldukları bilgiler; okuma, yazma, anlama ve akıcılık gibi formal eğitimde edindikleri okuma-yazma becerilerini kolaylaştırmaktadır.

Erken çocukluk döneminde geliştirilen dil ve erken okuryazarlık becerileri çocukların okul hayatlarındaki başarısı için önemlidir (Saracho, 2017, s. 554). Bu becerileri kazandırmada ve geliştirmede doğrudan ilişkili olan ebeveyn, okul öncesi eğitmen ve bu becerilerin kazanılmasını destekleyen kurum halk ve çocuk kütüphanelerinin iş birliği içinde olması gerektiği vurgulanmaktadır (Cevher, 2015, s. 3). Okul öncesi dönem çocukları için dil ve okuryazarlıktaki temel becerilerin eksikliği, okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi üzerinde kalıcı olumsuz etkilere sahiptir (Catts ve diğerleri, 2002, s. 1143).

Yukarıda bahsedilen araştırmaların ortak noktası erken çocukluk döneminde çocukların okuryazarlık becerilerini kazanmalarının ne kadar önemli olduğu, bu dönemde çocukların gösterdiği okuma performanslarına ve başarılarına özellikle ebeveynler tarafından müdahale edilmediği takdirde eğitim hayatına başladıklarında sorunlar ile karşılaştıkları vurgulanmaktadır. Erken okuryazarlık becerilerine sahip olmadan okula başlayan çocukların okuma seviyelerinin düşük olduğuna ve bunun sonucu olarak da akademik başarılarının olumsuz etkilendiği belirtilmektedir.

2.1. Erken Okuryazarlık Bileşenleri

İlgili literatür incelendiğinde erken okuryazarlık becerilerinin bileşenleri “fonolojik (sesbilgisel) farkındalık”, “yazı farkındalığı”, “alfabe ve harf bilgisi”, “yazı yazma”, “sözcük bilgisi ve dinlediğini anlama” olarak sıralanmıştır (Aarnautse, Leeuwe ve Verhoeven, 2005; Neuman ve Dickinson, 2001; Whitehurst ve Lonigan, 1998)

2.1.1. Fonolojik (Sesbilgisel Farkındalık)

Erken okuryazarlık becerileri arasında okumayı en iyi destekleyen beceri sesbilgisel farkındalıktır. Bu beceri kelimenin yapısındaki sesbilgisel düzenlemeyi anlama becerisi ve alfabetik unsura dayalı harf-ses ilişkisi olarak adlandırılır (National Reading Panel, 2000; Ehri, Nunes, Stahl ve Willows, 2001; Rakhlin, Cardoso-Martins ve Grigorenko, 2014; Kargin, Güldenoğlu ve Ergül, 2017; Kjeldson, Karna, Niemi, Olofsson ve Witting, 2014). Okuma becerisinin sözcük çözümlene basamağının en önemli ayağı olan sesbilgisel farkındalığın çocuklara erken çocukluk döneminde kazandırılması gerekmektedir (Share, 1995; Snow, Burns ve Griffin, 1998; Troia, 2004; Shaywitz ve Shaywitz, 2005; Stanovich, 2000). Alanyazında yapılan araştırma sonuçlarında, sesbilgisel farkındalık ile okuma arasında olumlu ilişki olduğu, erken çocukluk döneminde sesbilgisel farkındalık becerilerini kazanmış çocukların sonraki dönem okuma ve okuduğunu anlama becerilerine sahip olmayan çocuklara göre daha başarılı oldukları vurgulanmaktadır (Babayiğit ve Stainthorp, 2007; Erdoğan, 2009; Lundberg, Frost ve Petersen, 1998; Maclean, Bryant ve Bradley, 1987; Nathan, Stackhouse, Goulandris ve Snowling, 2004; Yeh ve Connell, 2008). Bu dönemde geliştirilen sesbilgisel farkındalık becerileri ilkökul çağında kazanılması beklenen kesintisiz okuma becerileri ile okuduğunu anlama becerisi arasında doğrudan ilişki olduğu sıkça belirtilmektedir (Frost, 1999; Ehri, 2002; Perfetti, 1985; Kargin, Güldenoğlu ve Ergül, 2017; Samuels ve Farstrup, 2006; Torgesen, 1999).

2.1.2. Yazı Farkındalığı

Erken okuryazarlık becerilerinin diğer bileşeni olan yazı farkındalığı, erken çocukluk dönemindeki çocukların yazılı gereçlerin umumi özelliklerini anlaması ve bunun sonucu olarak da okuma-yazmaya karşı olumlu davranış geliştirmesi olarak ifade edilmektedir (Lesiak, 1997; Pullen ve Justice, 2003). Söz konusu beceriye genel olarak bakıldığında yazının bir anlam ifade

ettiği, konuşma dili ile yazı dilinin farklı olduğu, yazının soldan sağa ve yukarıdan aşağıya okunduğunun bilinmesidir (Maki, Voeten, Vauras ve Poskiparta, 2001; Farver, Nakamoto ve Lonigan, 2007). Yazı farkındalığı; çevremizdeki yazıları, yazılı simgeleri, resim ya da grafiği, logo hakkındaki bilgileri analiz edip, yazı dili ile konuşma dili arasındaki farkı anlayabilme, dil ile anlatılanların yazı ile ifade edildiğinin farkında olma becerilerini ifade eder. Bazı araştırma sonuçları, okul öncesi çocuklarının okuryazarlığı yüksek insanlarla iletişim içinde olmaları, okuryazar toplum içinde büyümeleri yazı farkındalığı becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir (Bialystok, 1991, s. 75; Crone ve Whitehurst, 1999, s. 605).

Kontos (1986)'da yapmış olduğu araştırma sonucunda okul öncesi dönemdeki çocukların 3 yaş itibariyle görsel olan ile görsel olmayan öğeleri ayırt edebildiğini vurgulamıştır. Ayrıca bu araştırma içerisinde bulunan çocuklara yalnızca resim, resim ve yazı, yalnızca yazı ya da içi boş kitap gösterildiğinde okuma etkinliği için yazı içeriğinin fazla olan kitapları seçtikleri görülmüştür. Çocukların yazı farkındalığı becerilerini geliştirebilmeleri için; yazının işlevi, yazı biçimleri ve yazı kuralları hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Mason ve diğerleri, 1990). Erken çocukluk döneminde okuryazarlığın amacı, çocuklara okuma-yazma öğretmek değil, çocukların okuma-yazmayı kolay bir biçimde öğrenebilmeleri için gerekli olan becerileri kazandırmaktır. Bu dönemde çocukların okuma-yazma ile ilgili edindiği deneyimler erken okuryazarlık ve dil becerileri ile orantılıdır. Yapılan araştırma sonuçlarında, yazı farkındalığı becerisini kazanmış çocukların ilerleyen dönem akademik başarılarını pozitif yönde etkilediği vurgulanmıştır (Altınkaynak ve Akman, 2014; MEB, 2013; Bayraktar, 2018; Goulding, Dickie ve Shuker, 2017).

Çocukların yazı farkındalığı 3 yaşından itibaren oluşmaya başlar. Çocukların erken yaşta yazı farkındalığının oluşması okumayı öğrenme sürecini hızlandırır. Yazı farkındalığı becerileri kitap okuma etkinliği yapılırken şu şekilde kazandırılabilir:

- Kitabın dış kapaktaki başlığının okunması,
- Kitaptaki olay örgüsünün sayfa sırasına göre devam ettiği,
- Yazının soldan sağa, yukarıdan aşağıya doğru ilerlediği,
- Sözcükler arasında boşluk olduğu,
- Hikâyenin hem yazılı hem de görsel olarak anlatıldığını vurgulamak (Smith, 2006, s. 440).

Çocukların her gün çevresinde gördüğü yazılar, tabelalar, afişler, simgeler, reklam için kullanılan görseller, dikkat çekici yazılar aracılığı ile de erken okuryazarlık becerileri gelişmektedir. Orada gördükleri harfleri başka bir yazı da gördüklerinde ilişkilendirirler. Alfabe ve harf bilgisi becerisi ile çocuklar kelimelerin harf ve hecelerden oluştuğunu, kelimelerin yazılı ifade edilirken harf simgeleri ile ifade edildiğini, her kelimenin farklı harflerle ifade edildiğini anlamaya başlarlar.

2.1.3. Alfabe ve Harf Bilgisi

Harf bilgisinin okuma edinimi sürecindeki yeri, çocukların ileri dönem sahip olmaları gereken sözcük çözümlene performansları için de önemli bir beceridir. Yapılan araştırma sonuçlarında, okuma ediniminin ilk zamanlarında çocukların kelimeleri çözümlerken harflere ve harflerin çıkardığı seslere hâkim olmaları sözcük çözümlene için ön beceri olarak görülmektedir (Johnston, Anderson ve Holligan 1996, s. 217; Treiman ve Rodriguez, 1999, s. 334). Alanyazında yapılan araştırma sonuçlarında erken çocukluk dönemindeki çocukların harf bilgisine sahip olmaları okuma başarısını arttırdığı gibi ilkokula bu beceriye sahip olarak başlayan çocukların daha avantajlı oldukları vurgulanmaktadır (Denton ve West, 2002; Badian, 1995; Riley, 1996; Evans, Bell, Shaw, Moretti ve Page, 2006; Leppanen, Aunola, Nurmi, 2006; Karakelle, 2004).

Epstein (2014) alfabe bilgisini şu şekilde ifade etmiştir; harf ile ses arasındaki sistematik ilişkiyi tanıdıktan sonra harfleri tanımaya başlamaktır. Alfabe ve harf bilgisi becerisi, alfabeği öğrenmek, harfleri tanımak, alfabenin sistemini anlamak ve alfabetik sıranın varlığından haberdar olmak özellikle de harflerin yazı diline nasıl döküldüğünü gösterir (Justice ve Sofka, 2014). Çocuklar alfabede yer alan harfleri öğrenmeye başladıklarında okuma-yazma becerileri gelişir. Harflerin isimlerini ve hecelerini söyledikçe konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkı daha iyi anlamaya başlar ve böylelikle konuşulan dilin sesleri ile yazılan dilin sembollerini tanırlar. Konuşulan şeylerin yazı dili ile ifade edildiğini ve harf ile ses arasındaki bağlantıyı daha iyi anlarlar (Ferrara, 2012). Çocuklarda erken çocukluk döneminde, harf ve alfabe bilgisinin kazanımı ilerleyen zamanlardaki okuma-yazma becerilerinin başarısını oluşturduğu yapılan çoğu araştırmada öngörülmektedir (Lynch ve diğerleri, 2008; Yalman, 2020; Uyanık ve Kandır, 2010; Morris, Bloodgood, Lomax ve Perney, 2003; Altun, Erden ve Snow, 2016).

2.1.4. Sözcük Bilgisi ve Dinlediğini Anlama

Çocukların sonraki dönem okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin temeli erken okuryazarlık becerilerinden sözcük bilgisine dayanır (Armbruster, Lehr ve Osborn, 2003; Beck, McKeown ve Kucan, 2002; Kargın, Güldenoğlu ve Ergül, 2017). Sözcük bilgisi ile okuduğunu anlama becerisi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda, çocukların sahip olduğu kelime hazinesi ile okuduğunu anlama becerisi arasında sıkı bir bağ olduğu belirtilmiştir (Armbruster, Lehr ve Osborn, 2003; Beck, McKeown ve Kucan, 2002; Greene ve Lynch-Brown, 2002; Hart ve Risley, 2003; Robbins ve Ehri, 1994; Stahl, Richek ve Vandevier, 1991; Verhoeven ve Van Leeuwe, 2000). Okuma, yazma, dinleme, konuşma sırasındaki kelimelerin tümünü sözcük bilgisi kapsar. Her bireyin sözcük edinimi farklıdır. Karşıdan gelen mesajı anlama kapasitesi herkeste farklılık gösterir. Bu da sözcük edinime hazır oluş ile ilgilidir. Çocukların duydukları kelimeleri anlamları ile eşleştirmeleri sözcük edinim becerileriyle ilişkilidir (Huttenlocher, 1991, ss. 24-25).

Erken okuryazarlık becerilerinin kazanılmasında sözcük bilgisi, dinleme ve dinlediğini anlama çok önemlidir. Dil ile ilgili yaşanan her sorun dilin anlaşılmasını geciktirir (Pearson ve Fielding, 1982, s. 618). Dinlediğinin anlama becerisi ile dil gelişimi arasında yakın ilişki olduğundan, bu becerinin kazanılması için çocukların dil gelişimini tamamlamış olması beklenir (Isbell, Sobol, Lindauer ve Lowrance, 2004, s. 157; Lonigan, Schatschneider ve Westberg, 2008, s. 60; Kargin, Güldenoğlu ve Ergül, 2017, s. 61). İnsanoğlu toplum içinde yaşadığından özellikle günümüz bilgi toplumuna ayak uydurabilmesi açısından okuma önemli bir roledir. Okumak kadar okuduğunu anlamak da gerekir. Erken yaşlardan itibaren çocuklara kitap okumak onlara sadece yazı farkındalığı kazandırmaz. Aynı zamanda çocuklara dil açısından sözcüklerin yapısını ve kalıplarını öğrenme, okuduğunu anlama becerileri kazandırır (Kamil ve diğerleri, 2011; Yalman, 2020, s. 28; Yılmaz 2008, s. 172).

2.1.5. Yazı Yazma

Çocuklarda erken okuryazarlığın temeli onlara hikâye anlatmak, kitap okumak, birlikte dergi-gazete karıştırmak ve içeriklerini okumak ile atılır. Çocukların doğumun 6. ayında yazının bir iletişim aracı olduğu farkındalığı başlayarak 5-6 yaşına kadar gelişim göstererek devam eder (Riley, 2006). Gelişen yazma olarak adlandırılan “emergent writing” dilin anlamlı işaretleri, harfleri ve karalamaları kullanarak kendini ifade ediş şeklidir. Bu sayede çocuklar yazının nasıl yazıldığı hakkında bilgi edinirler. Çocuklar ilk yazı yazmaya karalama ve şekiller çizerek başlarlar. Gün geçtikçe ilerleyen becerileri çizim ve karalamalarına harfleri dahil ettirir. İlk olarak kendi isimlerinin harflerini çizerler. Kendi isimlerini taklit ederek benzetme yoluyla yazmaya çabalarlar. Bloodgoog’un 1999 yılında yaptığı araştırma sonucunda erken çocukluk dönemindeki çocuklar kendi isimlerini görsel bir resim olarak algılamakta ve harf ve sesleri bilmeden isimlerini bakarak yazabilmişlerdir.

Erken çocukluk döneminde çocuklar, harf ve ses arasındaki bağlantıyı çözemeler bile karalamalar yaparlar. Kendilerine göre bu karalamalar birşeyleri ifade eder. Harfleri, şekilleri, resimleri anımsatan bu karalamalar onlara göre anlamlıdır. Daha sonradan bu karalamaları sanki birşey ifade ediyormuşçasına okuyormuş gibi yaparlar. Mavrogenos (1986)’a göre bu yalnız okumadır (Çelenk, 2003, s. 77; Yalman, 2020, s. 40). Yazı yazma, düşüncelerin kâğıda dökülerek ifade edilişi, insanlarla iletişim kurma biçimidir. Çocuklar erken yaşlardan itibaren yazı yazmaya başlarlar. Yazma becerisi, çocukların dikkatinin kâğıda verilmesini, harflerin sesleri temsil ettiğinin göstergesi olarak erken okuryazarlık becerilerinin gelişimini destekler (Koralek ve Collins, 2012).

Yukarıda sayılan erken okuryazarlık becerilerinin bileşenleri ve alt becerilerin tümü bir arada düşünüldüğünde çocukların gelişimleri açısından bu becerileri kazanıp geliştirmeleri gerekmektedir. Okuryazarlık alanında erken okuryazarlık becerileri son derece önemlidir. Erken okuryazarlık becerileri gelişerek sözel okuma, akıcı okuma, okuduğunu anlama, yazma ve kelimeleri heceleme gibi geleneksel okuryazarlık becerileri arasında sıkı bir ilişki vardır

(Cunnigham ve Stanovich, 1997; Mal ve Bus, 2011). Örgün eğitime geçerken erken okuryazarlık ile okuryazarlık becerileri arasında bağ oldukça önemlidir. Çünkü ilkökul hayatında okuryazarlık becerileri kazanamamış çocukların ileri dönemdeki okul hayatlarında da bu sıkıntılar devam ederek büyümektedir (Froiland, Powell, Diamond ve Son, 2013). Aynı zamanda genç yetişkinlik dönemindeki okuryazarlık becerilerinin başarısının temelini erken çocukluk döneminde atıldığını gösteren kanıtlar bulunmuştur (Baydar, Brooks-Gunn ve Furstenburg, 1993). National Early Literacy Panel-NELP, 2008 (Amerikan Ulusal Erken Okuryazarlık Paneli)'de erken okuryazarlık becerilerini çözümlene, sözel okuma, akıcılık, okuduğunu anlama, yazma ve heceleme olarak tanımlar. Erken okuryazarlık becerilerinin sonraki okuryazarlık becerilerinin yordayıcısı olduğu üzerinde durur. Bu sebeple erken okuryazarlık becerileri erken okul başarısını getirdiği gibi okuldaki diğer akademik ilerlemeler için önem arz eder.

Erken okuryazarlıkla ilgili birçok tanım yapılmaktadır. Bilgi toplumunda erken okuryazarlığa dair bakış açısı değişmeye başlamıştır. Erken okuryazarlık gelişimlerinin erken çocukluk döneminde başladığı ve ebeveynler tarafından desteklenmesi gerektiği savunulmaktadır (Nutbrown, 1997). Ulusal Çocuk Sağlığı ve İnsan Gelişimi Enstitüsü'ne (National Institute of Child Health and Human Development) göre erken okuryazarlık; çocukların okuma-yazma bilmeden önce okuma-yazma ile ilgili sahip oldukları tüm bilgidir. Erken okuryazarlık, okumayı öğrenme becerisi değil okuma öğrenmek için oluşturulmuş temeldir. Böylece çocuklar erken yaşta okuma becerilerini geliştirerek okumaya hazırlık yapmış olurlar (Ghoting ve Martin-Diaz, 2006).

Ebeveynlerin sahip olduğu erken okuryazarlık becerileri ve yaptıkları etkinlikler, çocuğun erken çocukluk dönemindeki gelişim sürecini etkilemektedir (Hannon, 1995, s. 110). Çocuklar okula ilk başladıkları anda birçok beceri ve deneyime sahip olur. Okuma yazma becerilerine nasıl sahip olacaklarını, okuryazar olmanın ne demek olduğunu bilirler. Çocukların sahip oldukları bu bilgi ve deneyimler uzman öğretmenler aracılığıyla uygulanan etkin öğretim yöntem ve araçlar ile daha anlamlı ve kalıcı becerilere dönüşmektedir. Çocuklara erken yaşta okuma alışkanlığının kazandırılmasında, çocukluk döneminde çocuğa yapılan okuma etkinliklerinin çok faydası vardır. Günümüz toplumunda erken okuryazarlığın önemini farkında olunması gerektiği ve okuma alışkanlığının bazı araştırmalarda "anne karnında çocuğa okunan hikâye ya da masal ile kazanılmaya başladığı" düşüncesi savunulmaktadır (Güneş 2014, s. 30). Çocuklarda bebeklikten itibaren dinleme becerisi konuşmalarını, konuşma ise yazma becerisini ve okuma becerisi de dil gelişimlerini destekler. Uyanık ve Kandır'ın aktarımına göre, konuşmanın ön şartı dinlemedir. Konuşma becerisi en iyi okuma etkinliği ile gelişir (Jackman, 2005). Erken çocukluk döneminde çocuklar, okumayı kavramadan önce yazılı dile dair birçok bilgiye sahiptir. Okuma alışkanlığı (okuryazar olma) devamlılık ve sürekli gelişim gerektiren bir süreçtir.

Sevinç (2005)'e göre çocuk ile yapılan birebir okuma etkinliği çocuğun okumaya karşı farkındalığını artırır. Bu etkinlikler ile;

- Kitabın nasıl tutulacağını öğrenir.
- Sayfaların nasıl çevrilmesi gerektiğini öğrenir.
- Yazının yönünü kavrar.
- Kitabın kapağını okuma alışkanlığı kazanır.

Erken okuryazarlık becerilerinin kazanımı ve gelişimi bir süreç olarak düşünülmelidir (Neuman, Copple ve Bredekamp, 2000). Erken okuryazarlığın özellikleri kısaca şu şekildedir (Teale ve Sulzby, 1989; Whitehurst ve Lonigan, 1998; Strickland, 1990).

- Erken okuryazarlık sosyal bir beceri olarak başlar.
- Erken okuryazarlığın temeli ebeveynler aracılığıyla atılır.
- Erken okuryazarlık becerisi kazanım süreci devamlılık gerektirir.
- Erken çocukluk döneminden itibaren çocuklar erken okuryazarlık deneyimi yaşamaya başlar.
- Çocukların bilgileri çevrelerindeki insanlarla etkileşime girerek oluşur.
- Okuma-yazma, dinleme, konuşma, okuduğunu anlama becerileri birbirlerini beslerler.
- Erken okuryazarlık becerileri nitelikli ve etkili etkinliklerle kazandırılabilir.

Kısacası, yukarıda açıklanan erken okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasının ve geliştirilmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bugüne kadar yapılan araştırmalarda, erken çocukluk döneminde çocukların ev ortamında kazandıkları okuryazarlık becerileri ile ilk ve orta öğretimdeki akademik başarıları arasında ilişki olduğu görülmektedir. Çalışmada bahsedilen erken okuryazarlık alt boyutlarının tümünü değerlendiren, bu becerilerin kazanım ve gelişiminde en büyük paydaş olan kütüphanelere ebeveynlerin bakış açısının ne olduğunu içeren geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda bu çalışmanın alana katkısı, ülkemizde erken okuryazarlık ya da evde erken okuryazarlık becerilerini değerlendirmek için geliştirilen ölçeklerde ebeveynlerin sahip oldukları kütüphane algısını ölçen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle yapılan çalışmanın amacını ebeveynlerin çocuklarına evde erken okuryazarlık becerilerini kazandırmak için geçerli ve güvenilir bir araç geliştirmek oluşturur.

3. Literatür Değerlendirmesi

Alanyazın taramasında birçok ülke aracılığıyla çocukların erken okuryazarlık becerilerini incelemeye yönelik değerlendirme ve ölçme araçları geliştirilmiştir. Bu değerlendirme testlerinden en yaygın kullanılanı DIBELS (Dynamics Indicators of Early Literacy Skills) Kaminski ve Good tarafından 1996 yılında geliştirilmiştir. Diğerleri ise TOPEL (Test of Preschool Early Literacy) Lonigan, Wagner, Torgesen ve Roshotte tarafından 2007'de, Get Ready to Read ise Whitehurst ve Lonigan tarafından 2001 yılında, TOPA (Test of Phonological Awareness) Torgesen Bryant aracılığıyla 1994'te; PAT-M (Phonological Abilities Test) ise Hulme ve Snowling tarafından 1999 yılında geliştirilmiştir. Bunlar ölçme aracı olarak geliştirilen testlerin sadece birkaçıdır ve bazıları birden fazla ülkede çevirisi yapılarak uygulanmıştır.

Yurt dışında geliştirilmiş olan “Familia Inventory” adlı çalışma okuryazarlık etkinlikleri kapsamında aile etkileşimlerini analiz etmeyi amaçlar. Anne ve babalar uzman aracılığı ile maddeleri (57 madde 10 alt faktör) doldurmuşlardır. 232 aile üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliliği yapılmış, Gonzales ve diğerleri aracılığıyla AFA ve DFA faktör analizleri ile doğrulanmıştır. İngilizce versiyonunda aile ile birlikte kitap okuma etkinliği, kütüphane kullanımı, TV etkinlikleri, geniş aile ile etkileşimler olarak 4 faktör üzerinden incelenmiştir. İspanyolca versiyonunda da kütüphane kullanımı faktörü incelenmiştir (Gonzales ve diğerleri, 2011). Boudreau tarafından 2005 yılında gerçekleştirilen bir diğer çalışmada “dil bozukluğu olan ve olmayan okul öncesi çocuk anne babalarının çocuklarının dil becerileri” üzerinedir. Anne babaların kişisel bildirimleri ile çocukların formal dil gelişimi arasındaki tutarlılığı inceleyen bu çalışma özellikle dil bozukluğu olan katılımcıların tutarlılığına dikkatleri çekmektedir. Söz konusu bu değerlendirme araçları aracılığıyla erken çocukluk döneminde bulunan çocukların eksiklikleri tespit edilerek ya da gereksinim duyulan alanlarda öğrenme hedefleri koyularak çocukların gelişimleri desteklenebilir (Brassard ve Boehm, 2007).

Ülkemizde ev erken okuryazarlığına dair ilk çalışma Kotaman tarafından 2009 yılında yapılmıştır. Bu çalışma anne babaların okul öncesi dönemde çocuklarıyla, erken okuryazarlık araştırmalarında en çok incelenen birlikte hikâye kitabı okuma öz yeterlilikleri ile ilgili bir ölçektir. 58 anne baba ile gerçekleştirilen bu araştırma İstanbul’da gerçekleştirilmiştir. 1-6 yaş yaş aralığında çocuk sahibi olan anne babaların ev ortamında birlikte hikâye kitabı okuma etkinliğine dair öz yeterlilik ölçme aracı olan bu çalışmada 10 madde yer almaktadır. Ölçeğin analizleri sonucunda güvenilir bir ölçeğe karar verilmiştir. Ancak bu çalışmadaki maddeler yapabilirim, okuyabilirim ifadelerinden oluşmakta ve birlikte kitap okuma erken okuryazarlık becerilerinin yalnızca bir bölümünü kapsadığından yapılan çalışmanın sınırlı olduğu düşünülmektedir.

2014 yılında Sarıca ve diğerleri tarafından oluşturulan EVOK ölçeği 23 madde ve 4 faktörden oluşmaktadır. Bu araç 5-6 yaşında olan okul öncesi çocukların ev ortamında aileleri tarafından kendilerine sağlanan erken okuryazarlık deneyimlerine ilişkin bilgi toplamak amacıyla geliştirilen bir ölçme aracıdır. Okuma, yazma, sesbilgisel ve yazı farkındalığı, birlikte kitap okuma olarak geliştirilen 4 faktörün güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılarak geçerliliği kanıtlanmıştır. Yapılan bu çalışmaların her ikisinde de kütüphane kullanımına dair herhangi bir maddeye yer verilmediği, Sarıca ve diğerleri tarafından yapılan çalışmanın örnekleminin 5-6 yaş aralığından seçilmesi geliştirilen ölçeklerde tespit edilen eksikliklerin sınırlı kaldığını göstermektedir.

2015 yılında Karaahmetoğlu tarafından geliştirilen EROY-EV ölçeği 11 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. 4-6 yaş aralığında olan ve okul öncesi eğitimine devam eden çocuklarının ev ortamında kendilerine sağlanan erken okuryazarlık fırsatlarına ilişkin ailelerden bilgi toplamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn inançları, yazı ilgisi, kitap okuma sıklığı

ve okuryazarlık öğretimi olarak oluşturulan 4 faktörün güvenilirlik ve geçerlik incelemeleri yapılarak geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

Gonzales ve diğerlerinin 2011, van Steensel 2006, Sarıca ve diğerlerinin 2014, Karaahmetoğlu'nun 2015, Kotaman'ın 2009 yılında geliştirdikleri ev ortamında okuryazarlık becerileri ölçen ölçeklerde ortak faktör olarak birlikte kitap okuma yer almaktadır. Geliştirilen bu ölçekte de paylaşımlı kitap okuma ve temel okuma becerilerini inceleyen alt faktörlerde benzerdir. Bu da evde erken okuryazarlık ve kütüphane algısı ölçeği'nin geçerliliğine ilişkin bir kanıttır. Çocukların erken çocukluk dönemlerinde ev ortamında ebeveynleri ile birlikte kitap okumaları, okuryazarlık becerilerinin gelişimindeki katkısı göz ardı edilemez

4. Yöntem

4.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada öncelikle 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olan ebeveynlerin ev ortamında çocuklarına erken okuryazarlık becerilerini kazandırmak için sahip olması gereken deneyimlerini ölçerek ebeveynlerin kütüphane algısını belirlemek amacıyla geliştirilen “Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Ölçeği”nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ebeveynlerin erken çocukluk döneminde çocuklarına ev ortamında erken okuryazarlık becerilerini kazandırmak için hangi etkinlikleri yaptıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Pilot çalışma grubunu, Ankara ili merkez ilçelerinde yer alan 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olan 100 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma metodolojik araştırma modelindedir. Bu model araç geliştirme amacıyla yapılan araştırmaları içermektedir (Erkorkmaz ve diğerleri, 2013).

Bir sonraki aşamada, ebeveynlerin ev ortamında çocuklarına erken okuryazarlık becerilerini kazandırmak için hangi etkinlikleri yaptıkları ve çocukların bu etkinlikler doğrultusunda kazanımlarının neler olduğu elde edilen bulgulara göre sıralanmıştır. Ebeveynlerin demografik bilgileri neticesinde ev ortamında erken okuryazarlık becerileri ve kütüphane algılarının ne olduğu incelenmiştir. Tarama deseni ile tamamlanan bu çalışma, araştırma grubunun özelliklerini belirleyen veriler toplanmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018, s. 178). Bir evren üzerinden seçilen örneklem kapsamında yapılan çalışmalar ile evrenin genelinde gerçekleşen eğilim, tutum veya görüşler nicel veya nümerik olarak betimleyen çalışmalar tarama deseni içerisinde (Creswell, 2013).

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın ön analiz (pilot) çalışma grubunu, Ankara ili merkez ilçelerinde yer alan 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olan 100 ebeveyn oluşturmaktadır. Veriler, elektronik ortamda oluşturulan 61 madde (literatür taraması sonucunda madde havuzu oluşturulmuş ve okul öncesi alanında 2 uzman hocanın görüşü alınarak son haliyle bu 61 maddeye karar verilmiştir) ve demografik

bilgi (ebeveynlerin gelir düzeyi, eğitim seviyeleri, kaç çocuğa sahip oldukları gibi sorular) formu aracılığıyla ebeveynlerden elde edilmiştir. Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Aracı ölçen ölçek 61 maddeden oluşmaktadır. Literatür taraması sonucu oluşturulan 61 madde okul öncesi alanında uzman kontrolünden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. İlk 57 madde erken okuryazarlık becerilerinin kazandırılması için ebeveynlerin yaptıkları etkinliklerin neler olduğu, bu etkinlikleri nasıl gerçekleştirdikleri, çocukların kazanımlarının olup olmadığını ölçmek için oluşturulmuştur. Diğer 4 madde çocukların ev ortamında kütüphane ya da kitaplıklarının varlığını, favori kitaplarının olup olmadığını, var ise bunun tekrarlanarak defalarca ebeveyn tarafından okunup okunmadığını saptamaya çalışmıştır. İlgili literatür doğrultusunda elde edilen 61 maddelik ölçek 100 ebeveyne web ortamında sunulurken veri toplama aşaması gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik ve geçerlik analizleri 100 tam doldurulan form üzerinden yapılmıştır. Geçerlik için kapsam, ölçüt ve yapı geçerliliği analizleri yapılmıştır. Devellis (2014, s. 121)'ve Erkuş (2007, s. 133)'e göre ölçek geliştirme araştırmalarında öncelikle araştırmanın amacı belirlenmeli, kazanılacak becerilerin soru havuzu hazırlanmalı ve hazırlanan sorular konunun uzmanlarına kontrol ettirilmelidir. Belirtilen aşamalar titizlikle takip edilerek çalışmanın ölçeği hazırlanmıştır. Daha sonra hazırlanan bu ölçek araştırmanın örneklemini oluşturan 100 ebeveyne uygulatarak araştırmanın ön çalışması aşaması gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu uygulamalar sonucunda ebeveynlerden gelen yanıtların SPSS ve AMOS programları kullanılarak geçerlik ve güvenirlik testleri yapılmış ve aşağıda tablolar ve şekillerle gösterilen bulgular elde edilmiştir. Ölçeğin yapısal özelliklerinin belirlenmesi için temel bileşenler analizi yöntemiyle faktörlerin yapısını ortaya koymak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmıştır.

Ev ortamında erken okuryazarlık becerilerinin çocuklara ebeveynler tarafından hangi etkinlikler yapılarak kazandırıldığı, bu becerileri kazandırmak için kütüphane algısının olup olmadığı eksiksiz doldurulan 100 form üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan ebeveynlerin çocuklarının yaş aralıkları ve ebeveynlerin yaşları Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Çocukların Yaş Aralıkları ile Ebeveynlerin Yaş Aralıkları

Ebeveyn Yaş Aralıkları	22-30 Yaş		31-40 Yaş		41-50 Yaş		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
3 - 3 ½	2	33,3	14	18,4	0	00,0	16	16,0
3 ½ - 4	0	00,0	11	14,5	2	11,1	13	13,0
4 - 4 ½	1	16,7	6	7,9	3	16,7	10	10,0
4 ½ - 5	2	33,3	13	17,1	2	11,1	17	17,0
5 veya üstü	1	16,7	32	42,1	11	61,1	44	44,0
Toplam	6	100,0	76	100,0	18	100,0	100	100,0

Elde edilen bulgular neticesinde ebeveynlerin çoğunluğunu 31-40 (76 ebeveyn) yaş aralığı oluştururken, çocukların yaş aralıklarının genelini 5 yaş ve üzeri (44 çocuk) oluşturmaktadır.

Tablo 2: Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kategoriler	n	%
Çocuğun bakımı ile kim ilgilenmektedir	Bakıcı	17	17,0
	Anneanne/Babanne/Dede	32	32,0
	Kreş/Anaokul	34	34,0
	Anne/Baba	17	17,0
Ebeveynin Yaşı	21 ve altı	0	0,0
	22-30	6	6,0
	31-40	76	76,0
	41-50	18	18,0
	51-60	0	0,0
	60 ve üzeri	0	0,0
Geliriniz	15.000'den az	16	16,0
	15.000-30.000	54	54,0
	30.000-45.000	11	11,0
	45.000'den fazla	19	19,0
Mezuniyet Durumunuz	İlkokul-ortaokul	1	1,0
	Lise	8	8,0
	Üniversite	73	73,0
	Yüksek Lisans	17	17,0
	Doktora	1	1,0
Çocuğun evde bulunan tahmini kitap sayısı	1-20 kitap	11	11,0
	21-40 kitap	24	24,0
	41-60 kitap	18	18,0
	61-80 kitap	22	22,0
	80'den daha fazla	25	25,0
Çocuğunuzun favori kitabı var mı?	Evet	81	81,0
	Hayır	19	19,0
Evet ise çocuğunuza kaç kez okudunuz? Lütfen tahmin ediniz.	1-20 kez	51	51,0
	20-50 kez	27	27,0
	50-80 kez	8	8,0
	80-110 kez	3	3,0
	110'dan fazla	11	11,0

Çocuğunuza resimli kitaplar okumaya başladığınızda kaç yaşındaydı?	0-6 Ay	28	28,0
	6-12 Ay	38	38,0
	1-2 Yaş	28	28,0
	2-3 Yaş	4	4,0
	3-4 Yaş	2	2,0
	4-5 Yaş	0	0,0
Kaç çocuğunuz var	1	49	49,0
	2	42	42,0
	3	8	8,0
	3 ve üzeri	1	1,0

Tablo 2’de ebeveynlerin sosyoekonomik durumları, yaşları, eğitim seviyeleri, kaç çocuğa sahip oldukları, çocuklarının kendisine ait kitaplarının olup olmadığını tespit etmek amacıyla oluşturulmuştur. Ebeveynlerin çoğunun (83 kişi) çocuklarının bakımıyla başkaları ilgilenmektedir. Bu da katılımcıların büyük kısmının çalışan anne-baba olduklarını göstermektedir. Bu ebeveynlerin çoğu en az üniversite mezunudur (91 kişi). Eğitim seviyesi yüksek olan bu ebeveynlerin çocuklarının hepsinin kendine ait kitapları vardır.

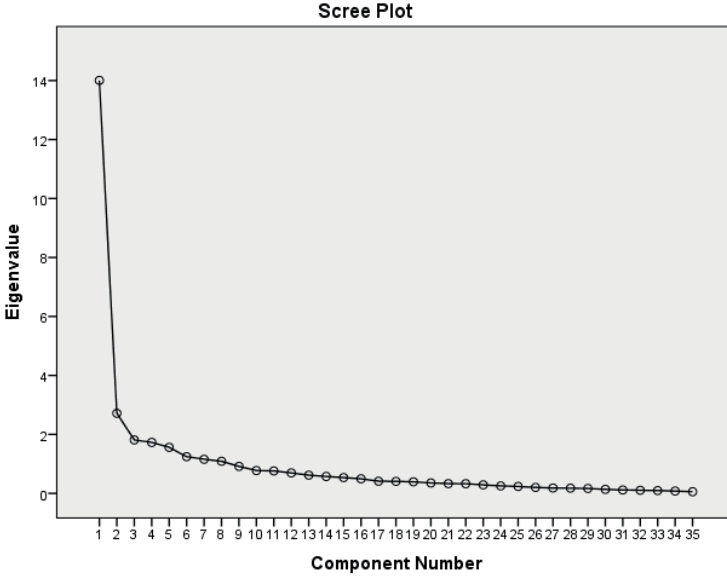
5. Bulgular

Hazırlanan maddeler Google Form aracılığıyla 100 ebeveyne ulaştırılarak, ölçek geliştirme aşamasında elde edilen bulguların güvenirlilik ve geçerlik çalışmaları yapılarak SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. İlk olarak betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Bir sonraki aşamada ölçeğin yapısal özelliklerinin belirlenmesi için temel bileşenler analizi yöntemiyle faktörlerin yapısını ortaya koymak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Temel bileşenler (principal components) ve eğik döndürme (direct oblimin) yöntemi kullanılmıştır. Büyüköztürk (2011, s. 124)’e göre, temel bileşenler yönteminin uygulamalarda en sık ve kolay kullanılan yöntem olması, eğik döndürme yönteminin ise faktörler arasında ilişki olduğu düşünüldüğünde kullanılmasıdır.

Örneklem büyüklüğünü test etmek amacıyla elde edilen KMO test sonucu ,867 olarak bulunmuştur (Bakınız Tablo 3). Bu değer yüksek çıkması ölçekte yer alan her bir maddenin diğer maddeler ile mükemmel şekilde tahmin edilebileceğini gösterir (Büyüköztürk, 2011; Kline, 1994). Ayrıca dağılımın normalliğini ölçen Barlett Küresellik testi de 2483,921 olarak elde edilmiştir. Tüm bu bulgular verilerin faktör analizi için uygunluğunu göstermektedir. Faktör yük değerleri 0,40’ın altında yer alan maddeler ve birden fazla faktörde yüksek değere sahip ancak bu yük değerleri arasındaki farkın 0,10’dan küçük olması söz konusu maddelerin ölçekten çıkarılma sebebidir. Faktör analizinin ilk aşamasında 13, ikinci aşamasında 10, en son aşamasında 3 madde çıkarılarak diğer analizler toplam 35 madde üzerinden yapılmıştır.

Tablo 3: KMO ve Barlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		,867
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2483,921
df		595
Sig.		,000

Şekil 1: Faktörlerin normallik değerlerinin serpilme diyagramı

Scree Plot 'da (serpilme diyagramında), özdeğeri 1 ve 1'den büyük olan 8 faktör belirlenmiştir. Ancak Şekil 1'deki öz değerler incelendiğinde 6 faktörden sonraki durağanlık dikkat çekmektedir. Alt boyutların altında en az 4 maddenin bulunması gerektiğinden uzman görüşü ve kapsam içeriği göz önünde bulundurularak faktörler ve maddeler üzerinde incelemeler yapılarak 6 faktör üzerinde karar kılınmıştır. 35 maddenin faktör yükleri tablo 4'te gösterilmiştir. Tablo 5'te de faktörlerin alt boyutlarında yer alan maddelerin anlam içerikleri gösterilmiştir.

Tablo 4: Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Ölçeği Faktör Analizi Bulguları

Maddeler	Faktör1	Faktör2	Faktör3	Faktör4	Faktör5	Faktör6
m1	,974					
m2	,863					

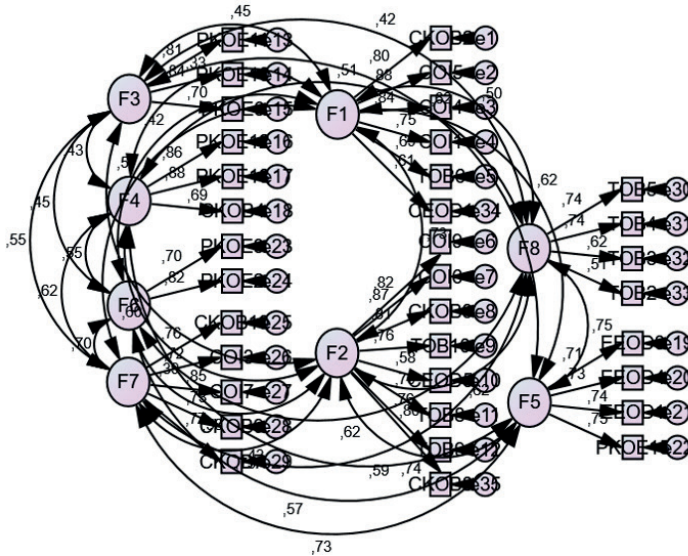
m3	,858					
m4	,788					
m5	,704					
m6	,469					
m7		,907				
m8		,778				
m9		,728				
m10		,719				
m11		,707				
m12		,650				
m13		,587				
m14		,562				
m15		,534				
m16		,658				
m17		,881				
m18			,920			
m19			,840			
m20			,687			
m21			,637			
m22			,630			
m23				,787		
m24				,774		
m25				,577		
m26				,545		
m27					,953	
m28					,911	
m29					,551	
m30					,813	
m31					,797	
m32						,751
m33						,611
m34						,544
m35						,469

Tablo 5: Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddeler

Ölçeğin boyutları	n	Maddeler
Çocuk Okuma İlgisi	6	29,33,36,37,38,53
Paylaşımli Kitap Okuma	11	15,16,39,40,41,45,50,52,55,56,57
Çocuk Erken Okuryazarlık Davranışı	5	31,44,46,47,48
Temel Okuma Becerisi	4	2,3,4,5
Çocuk Kitap Okuma Becerisi	5	19,23,24,25,26
Ebeveyn Erken Okuryazarlık Davranışı	4	6,8,9,28,
Toplam	35	35

Faktör analizi sonucunda kalan maddelerin alt boyutlarına erken okuryazarlık alt boyutları ve içeriği dikkate alınarak karar verilmiştir. Faktör yükleri 0,40'ın altında kalan 61 maddeden sırasıyla 43., 20., 7., 30., 21., 12., 35., 14., 17., 30., 18., 1., 11., 22., 13., 27., 42., 10., 32., 51., 34., 49., 26., 54., 44. maddelerin çıkarılması sonucu oluşan ölçekte 35 madde ve 6 alt boyut elde edilmiştir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda belirlenen maddeler ve alt boyutlarını incelemek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için AMOS programı kullanılmıştır. 35 maddenin ve 6 alt boyutun path grafiği şu şekildedir:

Şekil 2: DFA'ya göre path diyagramı

Şekil 2’de Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Ölçeği için ebeveynlerin yanıtladıkları cevaplar ile hesaplanan path diyagramı gösterilmiştir. Bu inceleme sonucunda 35 maddenin geçerliliğine de karar verilmiştir.

Tablo 6: Maddelerin Faktör Yük Değerleri ve Madde Toplam Korelasyonları

Faktör	Madde Faktör Yük Değerleri	Toplam Korelasyonları (%)
Çocuk Okuma İlgisi	,469-,974	40,011
Paylaşımlı Kitap Okuma	,562-,907	47,772
Çocuk Erken Okuryazarlık Davranışı	,630-,920	52,954
Temel Okuma Becerisi	,545-,787	57,892
Çocuk Kitap Okuma Becerisi	,551-,953	62,357
Ebeveyn Erken Okuryazarlık Davranışı	,469-,751	65,913

Araştırmada Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Ölçeği’nin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Bu yöntem 1951 yılında Cronbach tarafından geliştirilmiş alfa katsayı yöntemidir. Oluşturulan maddelerin doğru-yanlış diye puanlanamadığında 1-3, 1-4, 1-5 şeklinde puanlanarak kullanılması uygun görülmüş bir yöntemdir (Cetin, Bay ve Alisinanoğlu, 2014).

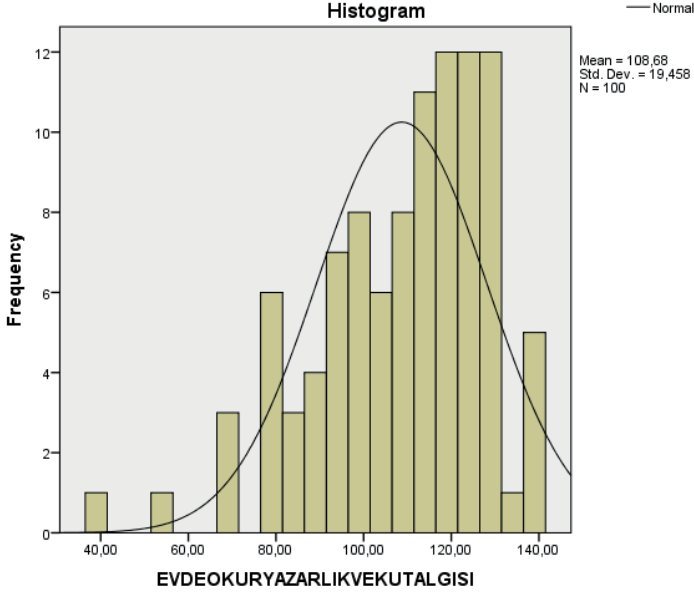
Tablo 7: Alt boyutların Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayıları

Ölçeğin Boyutları	Cronbach’s Alfa	Madde Sayısı
Çocuk Okuma İlgisi	,887	6
Paylaşımlı Kitap Okuma	,913	11
Çocuk Erken Okuryazarlık Davranışı	,875	5
Temel Okuma Becerisi	,739	4
Çocuk Kitap Okuma Becerisi	,818	5
Ebeveyn Erken Okuryazarlık Davranışı	,845	4
Toplam	,953	35

Cronbach Alfa maddelerin iç tutarlılığını ölçmek için kullanılan bir analiz türüdür. Cronbach Alfa değeri yüksek olan ölçekteki maddelerin birbiriyle ne kadar uyumlu olduğunu gösterir. Likert tipli ölçeklerde kullanılması uygundur. $0.40 < R_2 < 0.60$ değeri düşük güvenirlilikte, $0.60 < R_2 < 0.80$ oldukça güvenilir, $0.80 < R_2 < 1.00$ ise yüksek güvenilir olduğunu gösterir. Geliştirilen bu ölçeğin boyutlarının her biri ya oldukça güvenilir ya da çok güvenilir olarak analiz edilmiştir.

Yapı geçerliliği sonucunda ortaya çıkan değerler incelendiğinde, “Ev Ortamında Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Ölçeği”nin ebeveynlerin sahip oldukları erken okuryazarlık deneyimlerini ve kütüphane algılarını ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

Ev ortamında erken okuryazarlık becerilerinin çocuklara kazandırılmasında ebeveynlerin deneyimleri ve bu becerilere karşı farkındalıkları 100 form üzerinden değerlendirilmiştir. Değişkenlerin analiz yöntemini seçmek için dağılımın normallik değerleri incelenerek Şekil 3'te ve Tablo 8'de normal dağılım verileri yer almaktadır.

Şekil 3: 35 madde ve 100 kişi için yapılan dağılım normallik histogramı grafiği

Tablo 8: Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplam	,098	100	,020	,948	100	,001

Elde edilen bulgular sonucunda oluşturulan histogram ve normallik testi incelendiğinde dağılımın normal olmadığı sonucuna varılmaktadır. Dağılımın normal olmadığı testlerde nonparametrik analiz kullanılmaktadır.

Evde erken okuryazarlık ve kütüphane algısının çocukların yaş aralıklarına göre anlamlılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 9: Evde Erken Okuryazarlık Becerileri ve çocukların yaş aralıklarına göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Yaş aralıkları	N	Sıra Ortalamaları	sd	K-kare	P
3 - 3 ½	16	31,72	4	10,428	,034
3 ½ - 4	13	47,62			
4 - 4 ½	10	50,95			
4 ½ - 5	17	48,85			
5 veya üstü	44	58,72			
Toplam	100				

Kruskal Wallis Testi'ne göre $p < 0,05$ değerinden düşük çıktığı için yaş grupları arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirtmek için Mann Whitney-U Testi uygulanacaktır.

Tablo 10: Evde erken okuryazarlık ve kütüphane algısının çocukların yaş gruplarına göre Mann Whitney –U Testi Sonuçları

Gruplar	Fark	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P	
3 - 3 ½	3 ½ - 4	Var	17,81	231,50	67,500	,109
	4 - 4 ½	Yok	16,45	164,50	50,500	,120
	4 ½ - 5	Yok	19,91	338,50	86,500	,074
	5 veya üstü	Var	34,70	1527,00	167,000	,002
3 ½ - 4	4 - 4 ½	Yok	12,35	123,50	61,500	,828
	4 ½ - 5	Yok	15,65	266,00	108,00	,917
	5 veya üstü	Yok	30,55	1344,00	218,000	,196
4 - 4 ½	4 ½ - 5	Yok	13,68	232,50	79,500	,782
	5 veya üstü	Yok	28,27	1244,00	186,000	,448
4 ½ - 5	5 veya üstü	Yok	32,69	1438,50	299,500	,230

Tablo 10'da görüldüğü gibi, sıra ortalaması en az 3 - 3 ½ yaş aralığında yer alan 3 ½ - 4 (231,50) yaş çocuklarına aitken, sıra ortalaması en fazla yine 3 - 3 ½ yaş aralığında yer alan 5 veya üstü (1527,00) yaş aralığındaki çocuklardadır. Bu bize ev ortamında erken okuryazarlık becerilerinin yaşıyla birlikte arttığını göstermektedir.

Tablo 11: Ev ortamında erken okuryazarlık becerilerinin ebeveynlerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Kruskall Wallis testi uygulanmıştır

Mezuniyet Durumunuz	N	Sıra Ortalamaları	sd	K-kare	P
İlkokul-ortaokul	1	74,00	4	4,294	,0368
Lise	8	46,19			
Üniversite	73	51,14			
Yüsek lisans	17	45,47			
Doktora	1	100,00			
Toplam	100				

Kruskall Wallis Testi'ne göre $p < 0,05$ değerinden yüksek çıktığı için yaş grupları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Ebeveynlerin eğitim durumlarının çocukların ev ortamında erken okuryazarlık becerilerini kazandırmaları üzerinde herhangi değişim yaratmamıştır.

Ev ortamında erken okuryazarlık becerilerinin ebeveynlerin gelir durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Kruskall Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 12: Ebeveynlerin Gelir Durumuna Göre Kruskall Wallis Testi

Gelir Durumunuz	N	Sıra Ortalamaları	sd	K-kare	P
15.000'den az	16	40,50	3	4,426	,219
15.000-30.000	54	48,99			
30.000-45.000	11	56,77			
45.000'den fazla	19	59,58			
Toplam	100				

Kruskall Wallis Testi'ne göre $p < 0,05$ değerinden yüksek çıktığı için yaş grupları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Ebeveynlerin gelir durumlarının çocuklarına ev ortamında erken okuryazarlık becerilerini kazandırma konusunda herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Ev ortamında erken okuryazarlık becerilerinin ebeveynlerin yaş durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Kruskall Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 13: Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Kruskall Wallis Testi

Yaşınız	N	Sıra Ortalamaları	sd	K-kare	P
22-30	6	38,42	2	1,191	,551
31-40	76	51,69			
41-50	18	49,50			
Toplam	100				

Kruskall Wallis Testi'ne göre $p < 0,05$ değerinden yüksek çıktığı için yaşları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ebeveynlerin yaşlarının çocuklarına ev ortamında erken okuryazarlık becerilerini kazandırma konusunda herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Ebeveynlerin öğrenim seviyelerinin yükselmesine paralel olarak çocuklarına okudukları kitap sayısının da artacağı, özellikle 0-6 aylık dönemde kitap okuma etkinliklerine başladıkları varsayılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde araştırmaya katılan 100 ebeveynden 73'ü üniversite, 17'si yüksek lisans, 1 kişi de doktora mezunudur. Eğitim seviyesi açısından yüksek olan ebeveynlerin geneli erken yaşta kitap okuma etkinliklerine başlamıştır. Bulgular, Tablo 14'te ayrıntılı olarak da gösterilmiştir.

Tablo 14: Ebeveynlerin mezuniyet durumları ile resimli kitaplar okumaya başladıklarında çocuğunun yaşı

		0-6 ay	6-12 ay	1-2 yaş	2-3 yaş	3-4yaş	Toplam
Mezuniyet Durumu	İlkokul-ortaokul	1	0	0	0	0	1
	Lise	1	2	3	1	1	8
	Üniversite	22	28	19	3	1	73
	Yüksek Lisans	3	8	6	0	0	17
	Doktora	1	0	0	0	0	1
	Toplam	28	38	28	4	2	100

100 ebeveynden 28 kişi 0-6 aylık dönemde çocuklarına kitap okumaya başladıklarını, 38 kişide 6-12 ay olarak belirtmiştir. Ebeveynlerin erken yaşta okuryazarlık becerilerinin temel olan okuma etkinliğini gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 15: Ebeveynlerin mezuniyet durumları ile ev ortamında çocuğun sahip olduğu kitap sayısı

		1-20	21-40	41-60	61-80	Daha Fazla	Toplam
Mezuniyet Durumu	İlkokul-ortaokul	0	0	0	1	0	1
	Lise	1	4	1	1	1	8
	Üniversite	10	14	13	16	20	73
	Yükseklisans	0	6	3	4	4	17
	Doktora	0	0	1	0	0	1
	Toplam	11	24	18	22	25	100

Tablo 15'te ebeveynlerin mezuniyet durumları ile çocuklarının sahip oldukları kitap sayıları gösterilmiştir. Genel itibarı ile ebeveynlerin çocuklarının hepsinin kendine ait kitaplarının olduğu, sayı olarak da yarısına yakınının 60'dan fazla kitabının olduğu belirtilmiştir. Elde edilen verilere göre ebeveynlerin çocuklarına ait kitaplık ya da kütüphanelerinin olduğunu düşündürmektedir.

Ebeveynlere “çocuğunuzu bir kütüphaneyi ziyarete götürdünüz mü?” sorusu sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 16’da gösterilmektedir.

Tablo 16: Ebeveynlerin mezuniyetleri ile çocuğunu bir kütüphane ziyaretine götürme sıklığı

		Hiçbir Zaman	Çok Az (1-2)	Bazen (3-5)	Genellikle	Toplam
Mezuniyet Durumu	İlkokul-ortaokul	0	1	0	0	1
	Lise	2	3	3	0	8
	Üniversite	20	24	13	16	73
	Yüksek lisans	4	6	4	3	17
	Doktora	0	0	0	1	1
	Toplam	26	34	20	20	100

Ebeveynlerin çocuklarına erken okuryazarlık becerileri kazandırmak için kütüphane algılarının olup olmadığını tespit etmek için de bazı sorular sorulmuştur. Örneğin çocuğunuzu bir kütüphaneye ziyaretine götürdünüz mü?, eve farklı öğrenme materyalleri getirdiniz mi?, çocuğunuza kitap ya da dergi hediye ettiniz mi? gibi sorular sorularak kütüphane algı ve bakış açıları değerlendirilmeye çalışılmıştır. 100 ebeveyninden sadece 20 kişi çocuğunu genel olarak kütüphane ziyaretine götürdüğünü belirtirken, 26 kişi hiçbir zaman götürmediğini ifade etmiştir. Ebeveynlerin çoğunun ya hiç ya da çok az seçeneğini işaretledikleri tespit edilmiştir. Bu da bize ülkemizde hala erken okuryazarlık becerilerini kazandırmada ebeveynlere en büyük desteği veren kurumun kütüphane olduğu algısının oturmadığını göstermektedir.

6. Sonuç ve Tartışma

Yapılan analizler sonucunda oluşturulan “Evde Erken Okuryazarlık ve Kütüphane Algısı Ölçeği”nin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu sonucuna varılmıştır (Bakınız Tablo 7). Bu araştırmanın amacı, ev okuryazarlık ortamında çocukların kendiliğinden ortaya çıkan okuryazarlık becerileri ve ebeveynlerin yaptıkları etkinliklerin etkisini incelemektir. Bu çalışmaya Ankara merkez ilçelerde yer alan, 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olan 100 ebeveyn dahil edilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin bu becerileri çocuklarına kazandırırken kütüphane algılarının ne olduğu da tespit edilmeye çalışılmıştır. Çocukların okuma becerilerinin gelişimi büyük ölçüde ev ortamında gerçekleşir. Zira çocukların erken okuryazarlık becerilerinin gelişimine ebeveyn katılımının önemi birçok çalışmada vurgulanagelmıştır (Dearing, Simpkins, Krieder ve Weiss, 2006; Leslie ve Allen, 1999; Mantzicopoulos, 1997; Rush, 1999). Çalışma kapsamında elde edilen verilerin açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile güvenilirlik ve geçerlik hesaplamaları sonucunda 6 alt test ve 35 madde elde edilmiştir. Erken okuryazarlık becerilerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen alt testler; Çocuk Okuma İlgisi 6 maddeden, Paylaşımlı Kitap Okuma 11 maddeden, Çocuk Erken Okuryazarlık Davranışı 5 maddeden, Temel Okuma Becerisi 4 maddeden, Çocuk Kitap Okuma Becerisi 5 maddeden, Ebeveyn Erken Okuryazarlık Davranışı

4 maddeden oluşmaktadır. Geliştirilmek istenen bu ölçeğin geçerliliğine dair kapsam geçerliliği uzman görüşleri alınarak, yapı geçerliliği ise, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile ebeveynlerin kütüphane algısını ölçmek için oluşturulmuş 4 soru ile yapılmıştır. Oluşturulan alt testlerin korelasyonları hesaplanarak, yordama geçerliliği olan alt testlerin veriler ile izleme hesaplamaları elde edilmiştir (Bakınız Tablo 5 ve Tablo 6).

Bilgi toplumunun özgür, eleştirel ve yaratıcı düşünebilme becerisine sahip bireylere ihtiyacı vardır. Bu bireylerin yetişebilmesi okuma alışkanlığı ve erken okuryazarlık becerilerine bağlıdır. Kütüphaneler de insanların özellikle de çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları açısından önemli mekanlardır. Ancak elde edilen bulgular neticesinde ebeveynlerin çok azında kütüphane algısının varlığından söz edilebilir (Bakınız Tablo 16). Erken çocukluk döneminde çocuklara sunulan ev ortamının nitelikli olması ve nitelikli mekanlarla desteklenmesi gerekmektedir. Ebeveynlerin bu bakış açısına sahip olmaları oldukça önemlidir. Kütüphane ve kütüphanecilere düşen görev, bu algının herkes tarafından benimsetilmesini sağlamaktır.

Evde erken okuryazarlık ve kütüphane algısı ölçeği'nin faktör yapısı ile bu alanla ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması, geliştirilmek istenen ölçeğin geçerliliğine dair kanıtlar sunmaktadır. Örneğin, bu alana dair çalışmalarda çocukların ev ortamında ilk olarak ebeveynlerini ve evde bulunan diğer insanları gözlemleyerek okuma etkinliklerine aşına olmaya başladıkları savunulmaktadır (Gonzales ve diğerleri, 2008; van Steel, 2006; Sarica ve diğerleri, 2014). Temel okuma becerisi olarak adlandırılan alt boyutta ebeveynlerin şahsi okuryazarlık davranışlarının olması, diğer toplumlarda olduğu gibi ebeveynlerin çocuklarının en iyi rol ve modelleri olduklarının değerini, bizim kültürümüzde de vurgulanmaktadır. Bu faktörün kuramsal dayanağının olması yapılan çalışmanın geçerliliğine dair kanıt sunmaktadır.

Evde erken okuryazarlık ve kütüphane algısı ölçeği'nin güvenirliliği incelendiğinde, alt boyutların iç tutarlılık katsayılarının oldukça yeterli düzeyde oldukları tespit edilmiş, bu da her alt maddenin birbirleriyle tutarlı olduğunu göstermektedir. Boudreau tarafından 2005 yılında geliştirilen ölçekte bazı maddelerin iç tutarlılık katsayılarının düşük olması geliştirilen ölçekte herhangi bir sorun yaşanmasına sebep olmamıştır.

Bu çalışma ayrıca, alt boyutları ile ebeveynlerin o alt boyuttan aldıkları puan ile risk altında olmaları ya da hangi alt boyuttan yüksek puan aldıklarına dair ölçüt-norm değerini sunduğundan oldukça önemli sonuçları işaret etmektedir. Okul öncesi dönem eğitimcilerine destek olacağı düşünülen bu ölçek ile öğrencilerinin ev ortamında erken okuryazarlık becerilerinin ne şekilde desteklendiğini, herhangi bir risk altında olup olmadıklarını, riskli olan alt boyutların hangileri olduğunu ve çocuğun hangi açıdan desteklenmesi gerektiğine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Okuma ve okuma becerisinin erken çocukluk döneminde kazanılması insan hayatı için oldukça önemlidir. Okuma insanların dış dünyayla olan yazılı iletişim aracı olmanın yanında

zihin gelişimi için de gerekli bir beceridir. Okuma becerisinin gelişim süreçlerini bilmek, yapılacak araştırmalara rehber olacak ve araştırmaların daha nitelikli olmasını sağlayacaktır. Dinleme ve konuşma gibi okuma becerisi anne karnında öğrenilmeye başlamaz (Uludağ ve Durmuş, 2020, s. 17). Okuma becerisi, insanlar aracılığıyla geliştirilen yazı ve yazı sisteminin çözülmesiyle kazanılır. Çocuklar ilk olarak dinleme ve konuşma aracılığıyla seslere aşına olur. Çevresinde gördüğü simge ve yazılarla, ebeveynleri tarafından okunan kitaplarla çocuklar harf ile ses arasındaki bağlantıyı çözmeye başlar. Gün geçtikçe her harfin bir sese karşılık geldiğini özümser. Böylelikle bazı sesleri tanır ve bu sesler aracılığıyla bazı kelimeleri okumaya başlar. Bu dönemde okuma hatalı ve oldukça yavaş ilerler. Okuma yapıldıkça heceler kendiliğinden bütünleşir ve tanınır hale gelir. Hecelerin tanınması hızlı okumanın temelidir. Hecelerin tanınması hızlı ve akıcı okuma için oldukça gereklidir. Ebeveynler tekerlemeler, şiirler, şarkılar ve kısa hikayelerle heceleri tekrarlamaya özen göstermelidir. Kullanılan tekniklerle heceler ve kelimeler anında tanınmakta böylelikle de okuduğunu anlama becerileri gelişim göstermektedir (Yumuş, 2018, s. 20).

Kısacası, geliştirilen bu ölçeğin güçlü yönleri ve kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yapılan araştırmanın Türkiye’de evde erken okuryazarlık ve kütüphane algısını değerlendirmede önemli ve yol gösterici olduğu düşünülmektedir. Alan yazında ebeveynlerin çocuklarına evde sundukları nitelikli erken okuryazarlık deneyimlerinin neler olduğu, ne tür etkinlikler yapıldığı, erken okuryazarlık becerilerini kazandırmak ve geliştirmek için evde sunulan ortamın ne olduğu ve ebeveynlerin kütüphane algılarının olup olmadığına dair çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- Ö.T., M.C.; Veri Toplama- Ö.T.; Veri Analizi/Yorumlama- Ö.T., M.C.; Yazı Taslağı- Ö.T., M.C.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- Ö.T., M.C.; Son Onay ve Sorumluluk- Ö.T., M.C.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- Ö.T., M.C.; Data Acquisition- Ö.T.; Data Analysis/ Interpretation- Ö.T., M.C.; Drafting Manuscript- Ö.T., M.C.; Critical Revision of Manuscript- Ö.T., M.C.; Final Approval and Accountability- Ö.T., M.C.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Aarnoutse, C., van Leeuwe, J. ve Verhoeven, L. (2005). Early literacy from a longitudinal perspective. *Educational Research and Evaluation, 11*(3), 253-275.
- Babayiğit, S. ve Stainthorp, R. (2007). Preliterate phonological awareness and early literacy skills: Evidence from Turkish. *Journal of Research in Reading, 30*(4), 394-413.
- Boethel, M. (2004). Readiness: School, family, and community connections. Annual synthesis 2004. Austin: National Center for Family and Community Connections with Schools, *Southwest Educational Development Laboratory*.
- Boudreau, D. (2005). Use of a parent questionnaire in emergent and early literacy assessment of preschool children. *Lan Speech Hear Serv Sch, 36*(1), 33-47.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3*(2), 133-151.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2018). *Sosyal bilimler için istatistik*. Pegem Atf İndeksi.
- Cabell, S. Q., Justice, L. M., Konold, T. R., ve McGinty, A. S. (2011). Profiles of emergent literacy skills among preschool children who are at risk for academic difficulties. *Early Childhood Education Journal, 26*(1), 1-14.
- Catts, H. W., Fey, M. E., Zhang, X. ve Tomblin, J. B. (2001). Estimating the risk of future reading difficulties in kindergarten children. *Language, Speech and Hearing Services in School, 32*, 38-50.
- Cevher, N. (2015). *Ankara'daki halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlığındaki rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Coyne, M. D., McCoach, D. B. ve Kapp, S. (2007). Vocabulary intervention for kindergarten students: Comparing extended instruction to embedded instruction and incidental exposure. *Learning Disability Quarterly, 30*(2), 74-88.
- Creswell, J. W. (2013). Steps in conducting a scholarly mixed methods study. <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1047&context=dberspeakers>
- Dearing, E., Kreider, H., Simpkins, S. ve Weiss, H. B. (2006). Family involvement in school and low-income children's literacy: Longitudinal associations between and within families. *Journal of Educational Psychology, 98*(4), 653.
- Efe, M. ve Temel, Z. F. (2018). Okul öncesi dönem 48-66 ay çocuklarına etkileşimli kitap okuma programı'nın yazı farkındalığına etkisinin incelenmesi. *Journal of Early Childhood Studies, 2*(2), 257-283.
- Ehri, L. C. (1998). Grapheme-phoneme knowledge is essential for learning to read words in English. *Word recognition in beginning literacy, 3*, 40.
- Ehri, L. C., Nunes, S. R., Stahl, S. A. ve Willows, D. M. (2001). Systematic phonics instruction helps students learn to read: Evidence from the National Reading Panel's meta-analysis. *Review of Educational Research, 71*(3), 393-447.
- Erdoğan, Ö. (2009). *İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin fonolojik farkındalık becerileri ile okuma ve yazma becerileri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Ergül, C., Karaman, G., Akoğlu, G., Tufan, M., Dolunay Sarıca, A. ve Bahap Kudret, Z. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin «erken okuryazarlık» kavramına ilişkin bilgi düzeyleri ve sınıf uygulamaları. *İlköğretim Online, 13*(4), 1449-1472.
- Erkorkmaz, Ü., Etikan, İ., Demir, O., Özdamar, K. ve Sanisoğlu, S. Y. (2013). Doğrulayıcı faktör analizi ve uyum indeksleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences, 33*(1), 210-223.

- Frith, U. (2017). Beneath the surface of developmental dyslexia. *Surface dyslexia* içinde (pp. 301-330).
- Ghoting, S. N. ve Martin-Diaz, P. (2006). *Early literacy storytimes@ your library: Partnering with caregivers for success*. American Library Association.
- Gonzalez, J. E. ve Uhing, B. M. (2008). Home literacy environments and young Hispanic children's English and Spanish oral language: A communality analysis. *Journal of Early Intervention*, 30(2), 116-139.
- Goodman, Y. (2001). The development of initial literacy. E. Cushman, E.R. Kintgen, B.M. Kroll ve M. Rose (Eds.), *Literacy: A critical sourcebook* içinde (pp. 316-324). Bedford/St. Martin's.
- Gutiérrez, K. D. ve Stone, L. D. (2000). Synchronic and diachronic dimensions of social practice: An emerging methodology for cultural-historical perspectives on literacy learning. *Vygotskian perspectives on literacy research: Constructing meaning through collaborative inquiry*, 1, 150-164.
- Güneş, F. (2010). Ninnilerin çocukların dil ve zihinsel gelişimine etkisi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/ Journal of World of Turks*, 2(3), 27-38.
- Hannon, P. (2013). *Literacy, home and school: Research and practice in teaching literacy with parents*. Routledge.
- Harmandar, D. ve Arıkan, A. (2020). Erken okuryazarlık becerilerine yönelik dil destek çalışmalarında ailelerin tercihleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1183-1203.
- Hogan, T. P., Adlof, S. M. ve Alonzo, C. N. (2014). On the importance of listening comprehension. *International Journal Of Speech-Language Pathology*, 16(3), 199-207.
- İşitan, S. ve Akoğlu G. (2016). Yazı farkındalığı becerilerinin resimli çocuk kitabı aracılığıyla değerlendirilmesi: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 1333-1352.
- Justice, L. M., Sofka, A. E. ve McGinty, A. (2007). *Targets, techniques, and treatment contexts in emergent literacy intervention*. In *Seminars in Speech and Language*. Thieme Medical Publishers.
- Karaahmetoğlu, B. (2015). *Gelişimsel yetersizliği olan ve normal gelişim gösteren çocukların ailelerinin erken okuryazarlığa ilişkin inançları ile erken okuryazarlık ev ortamı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi].
- Karaahmetoğlu, B. ve Turan, F. F., (2022). "The Reliability and Validity of the Home Early Literacy Environment Scale (HELE)," *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(3), 479-487.
- Kargın, T., Güldenoğlu, B. ve Ergül, C. (2017). Anasınıfı çocuklarının erken okuryazarlık beceri profili: Ankara örneklemini. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 61-87.
- Katranç, M. ve Yetkin, A. (2019). Ebeveynlerin, çocukların okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları ile çocuk kütüphanesine yönelik görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Eğitim Dergisi*, 8(3), 1817-1839.
- Kjeldsen, A. C., Kärnä, A., Niemi, P., Olofsson, Å. ve Witting, K. (2014). Gains from training in phonological awareness in kindergarten predict reading comprehension in grade 9. *Scientific Studies of Reading*, 18(6), 452-467.
- Kotaman, H. (2009). Ana-Babaların Hikâye Kitabı Okumaya İlişkin Özyeterlilik Ölçeği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 767-780.
- Leslie, L. ve Allen, L. (1999). Factors that predict success in an early literacy intervention project. *Reading Research Quarterly*, 34(4), 404-424.
- Lonigan, C. J., Burgess, S. R., Anthony, J. L. ve Barker, T. A. (1998). Development of phonological sensitivity in 2-to 5-year-old children. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 294.

- Lundberg, I., Frost J. ve Petersen, O. (1988). Effectiveness of an extensive program for stimulating phonological awareness in preschool children. *Reading Research Quarterly*, 23(3), 263-84.
- Mantzicopoulos, P. Y. (1997). The relationship of family variables to Head Start children's preacademic competence. *Early Education and Development*, 8(4), 357-375.
- Marsh, G., Freidman, M. ve Welsh, V. (1981). A cognitive development theory of reading acquisition GE Mackinnon and TG Waller (Eds.), *Reading Research: Advances in Theory and Practice* içinde (pp. 87-102). Academic Press.
- Morrow, L. M. ve Tracey, D. H. (2004). Instructional environments for language and learning: Considerations for young children. *Handbook of research on teaching literacy through the communicative and visual arts* içinde (pp. 475-485). Taylor and Francis.
- Nelson, P. A. (2005). Could you and your students use a poetry get away? *The Reading Teacher*, 58(8), 771-773.
- Neuman, S. B. ve Dickinson, D. K. (Eds.). (2001). *Handbook of early literacy research*. Guilford Publications.
- Neuman, S. B., Copple, C. ve Bredekamp, S. (2000). *Learning to read and write: Developmentally appropriate practices for young children* içinde (pp. 1-139). National Association for the Education of Young Children.
- Nutbrown, C. (1997). Recognising early literacy development: Assessing children's achievements. *Recognising Early Literacy Development*, 1-160.
- Özdemirci, F. (2000). Kitapların dünyasında çocuk çocuğun dünyasında kitaplar. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 226-232.
- Petrill, S. A., Deater-Deckard, K., Schatschneider, C. ve Davis, C. (2005). Measured environmental influences on early reading: Evidence from an adoption study. *Scientific Studies of Reading*, 9, 237-259.
- Rakhlin, N., Cardoso-Martins, C. ve Grigorenko, E. (2014). Phonemic awareness is a more important predictor of orthographic processing than rapid serial naming: Evidence from Russian. *Scientific Studies of Reading*, 18(6), 395-414.
- Rosenkoetter, S. ve Barton, L. (2002). Bridges to literacy: Early routines that promote later school success. *Bridges to literacy: Early routines that promote later school success. Zero to Three*, 22(4), 33-38.
- Rush, K. L. (1999). Caregiver-child interactions and early literacy development of preschool children from low-income environments. *Topics in Early Childhood Special Education*, 19(1), 3-14.
- Sandvik, J. M., Van Daal, V. H. ve Adèr, H. J. (2014). Emergent literacy: Preschool teachers' beliefs and practices. *Journal of Early Childhood Literacy*, 14(1), 28-52.
- Saracho, O. N. (2017). Parents' shared storybook reading-learning to read. *Early Child Development And Care*, 187(3-4), 554-567.
- Sarıca, A. D., Ergül, C., Akoğlu, G., Deniz, K. Z., Karaman, G., Bahap Kudret, Z. ve Tufan, M. (2014). Ev erken okuryazarlık ortamı ölçeği-EVOK: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(2), 444-459.
- Scarborough, H. S., Neuman, S. ve Dickinson, D. (2009). Connecting early language and literacy to later reading (dis) abilities: Evidence, theory, and practice. *Approaching difficulties in literacy development: Assessment, pedagogy and programmes*, 10, 23-38.
- Schickedanz, J. A. (1992). *More than the abcs: The early stages of reading & writing*. National Association for the Education of You.
- Sevinç, M. (2003). Okul öncesi dönemde okuma yazma kavramlarının gelişimi. M. Sevinç (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* içinde.

- Share, D. L. (1995). Phonological recoding and self-teaching: Sine qua non of reading acquisition. *Cognition*, 55(2), 151-218.
- Shaywitz, S. ve Shaywitz, B. (2005). Dyslexia (Specific reading disability). *Society of Biological Psychiatry*, 57(11), 1301-1309.
- Smith, T.J. (2006). *Early child development*. Pearson Education.
- Snow, C. E., Burns, S. ve Griffin, P. (1998). *Preventing reading difficulties in young children*. National Academy Press.
- Stanovich, K. E. (2000). *Progress in understanding reading: Scientific foundations and new frontiers*. Guilford.
- Strickland, D. S. (1990). Emergent Literacy: How Young Children Learn to Read and Write. *Educational Leadership*, 47(6), 18-23.
- Teale, W. H. ve Sulzby, E. (1989). Emergent literacy: New perspectives. *Emerging literacy: Young children learn to read and write*, 1, 15.
- Troia, G. (2004). *Phonological processing and its influence on literacy learning*. C. Stone, E. Silliman, B. Ehren, ve K. Appel (Eds.), *Handbook of language and literacy: Development and Disorders* içinde (pp. 271-301). Guilford.
- Turan, F. ve Gül, G. (2008). Okumanın erken dönemdeki habercisi: Sesbilgisel farkındalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(1), 279-284.
- Uludağ, G. ve Durmuş, T. (2020). *Erken okuryazarlık eğitimi*. Nobel Yayınevi.
- Uyanık, Ö. ve Kandır, A. (2010). Okul öncesi dönemde erken akademik beceriler. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(2), 118-134.
- Van Steensel, R. (2006). Relations between socio-cultural factors, the home literacy environment and children's literacy development in the first years of primary education. *Journal of Research in Reading*, 29(4), 367-382.
- Whitehead, M. R. (2007). *Developing language and literacy with young children*. Paul Chapman Publishing.
- Whitehurst, G. J. ve Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848-872.
- Whitehurst, G.J. ve Lonigan, C. J. (2001). Emergent literacy: Development from pre-readers to readers. S. B. Neuman, ve D.K. Dickinson (Eds.), *Handbook of early literacy research*, içinde (pp. 11-29). Guilford Press.
- Wilson, S. B. ve Lonigan, C. J. (2010). Identifying preschool children at risk of later reading difficulties: Evaluation of two emergent literacy screening tools. *Journal of learning disabilities*, 43(1), 62-76.
- Yumuş, M. (2018). *Paylaşımli kitap okuma müdahale programının ebeveynlerin deneyimlerine bebeklerin dil gelişimine ve erken okuryazarlık becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

